

Список використаних джерел:

1. Татаренко Н.О. Теорії інвестицій: Навч. посібник / Н.О. Татаренко, А.М.Поручник. — К.: КНЕУ, 2000. — 160 с.
2. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент / В.Г. Федоренко. — К.: МАУП, 1999. — 184 с.
3. Федоренко В.Г. Інвестознавство / В.Г.Федоренко. — К. МАУП, 2002. — 408 с.
4. Федоренко В.Г. Інвестознавство: Підручник / В.Г. Федоренко, А.Ф.Гойко. — К.: МАУП, 2000. — 408 с.
5. Чучман Ю. Оцінка доцільності державних і приватних інвестиційних проектів: Навч. посібник. / Ю.Чучман. — К.: вид-во УАДУ при Президентіві України, 1998. — 104 с.

В статье рассматриваются вопросы формирования стратегии направленной инвестиционной деятельности на предприятиях. Исследованы этапы разработки инвестиционной стратегии на предприятиях. Определены отдельные аспекты процесса формирования инвестиционного портфеля предприятий. Предложен алгоритм разработки инвестиционной стратегии предприятий.

Ключевые слова: инвестированный портфель, инвестиционная стратегия, инвестирование, прибыльность, эффективность, инвестированный цикл, процесс, инвестиционная деятельность.

The article examines the strategy directions of investment activity in the workplace. Investigated stages of development of investment strategies in the workplace. Determined some aspects of the process of investment portfolio of enterprises. The algorithm development investment strategies of enterprises.

Keywords: investment portfolio, investment strategy, investment, profitability, efficiency, investment cycle, the process, investment activity.

УДК 339.727

М. П. САХАЦЬКИЙ

Одеська академія будівництва та архітектури

В. М. ДЬОМІНА, С. А. ДАМАРОНОК

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розглянуто стан іноземного інвестування в підприємства Миколаївської області, виявлені проблеми інвестування та досліджені особливості ризиків, що супроводжують процеси інвестування на регіональному рівні.

Ключові слова: іноземні інвестиції, регіон, фінансові ризики, ризики країни.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших для України проблем на даному етапі розвитку є пошук джерел фінансування національної економіки. Рівень внутрішніх інвестицій у національну економіку не може бути суттєвим ні за рахунок коштів господарюючих суб'єктів, ні за рахунок кредитних ресурсів комерційних банків. Тому питання залучення іноземних інвестицій – як прямих, так і портфельних з надзвичайно актуальним для економічного розвитку країни.

За розрахунками [1] загальний обсяг необхідних іноземних інвестицій в економіку України становить 40–70 млрд дол. США. За даними Державної служби статистики України прямі іноземні інвестиції за 2012 рік становили 6,013 млрд дол. США, що на 7,2% менше від показника за 2011 рік (6,480 млрд дол.) [2].

Українська економіка має високу інвестиційну місткість – тобто може ефективно освоювати інвестиції на суму близько 2,5 млрд дол. США на рік. Але щорічні обсяги іноземних інвестицій, порівняно з аналогічними обсягами країн Східної Європи, в 3–7 разів менші. Незначні обсяги іноземних інвестицій свідчать про те, що інвестори продовжують сприймати Україну як країну з високими ризиками. Саме це є основною причиною незначного потоку прямих іноземних інвестицій в економіку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням в галузі іноземного інвестування України присвячено достатню кількість робіт, зокрема праці І. Ю. Дишко [1], А. А. Мазаракі [3], В. Гурочкіної [4], Л. Федулової [5], та інших. Однак не вирішеною частиною пробле-

ми є те, що більшість науковців обмежується дослідженнями особливості інвестування в цілому в Україні, не враховуючи регіональних аспектів.

Метою даної роботи є вивчення стану і тенденцій іноземного інвестування в Миколаївську область, виявлення проблем інвестування та дослідження регіональних ризиків, що супроводжують процеси інвестування.

Основні результати досліджень. Відомо, що інвестиції – це витрати грошових коштів, які використовуються не на поточне споживання, а на відтворення всього суспільного капіталу, кінцевою метою яких є отримання більш високих доходів і соціального ефекту в майбутньому. За способами вкладання інвестицій у відтворення капіталу розрізняють прямі й портфельні інвестиції. Прямі інвестиції – довгострокові вкладення в відтворення капіталу, що включають придбання, створення та модернізацію основних і оборотних фондів. Портфельні інвестиції – вкладення коштів у довгострокові цінні папери (акції, облігації, займи). Особливості інвестиційних ризиків в залежності від форми інвестування наведені в табл. 1 [6].

Врахування спільних і відмінних характеристик ризиків реальних і фінансових інвестицій на всіх етапах управління ними є обов'язковою умовою ефективної інвестиційної діяльності, в тому числі і міжнародної.

Як джерело інвестицій можуть виступати асигнування бюджетів всіх рівнів, іноземні інвестиції, власні засоби організацій, а також

акумульовані у формі фінансового капіталу тимчасово вільні засоби організацій і заощадження населення. Іноземні інвестиції в інноваційну діяльність можуть здійснюватися як у формі міждержавних програм з науково-технічного і економічного співробітництва, так і в формі приватних інвестицій від зарубіжних фінансових організацій і приватних підприємців. В той же час достатньо активними міжнародного фінансового ринку є міжнародні фінансові організації, такі як МБРР і ЄБРР.

При цьому найпривабливішими сферами вкладення капіталу для зовнішніх інвесторів є сировинні і переробні галузі промисловості, оскільки, як правило, ці галузі не вимагають значних попередніх інвестицій.

Прямі іноземні інвестиції в Миколаївську область протягом останніх років демонструють відносно позитивну динаміку (рис. 1), не враховуючи зменшення у 2005 році. Однак, обсяги інвестиційних коштів в оновлення основних фондів залишаються незначними [2].

Обсяг прямих іноземних інвестицій, що надійшли в область, за станом на 1 січня 2012 року становив 156 млн дол. США, що в розрахунку на одну особу населення дорівнює 132,2 дол. США. Недостатні обсяги залучення інвестиційних ресурсів у національне господарство і є основною причиною низької конкурентоспроможності вітчизняної економіки в глобальному середовищі.

Одним із основних показників інвестиційної привабливості є наявність в області підп-

Т а б л и ц я 1

Особливості інвестиційних ризиків

Реальні інвестиції	Фінансові інвестиції
<ol style="list-style-type: none"> Інтегрований характер. Об'єктивність виявлення. Різниця у видовій структурі на різних стадіях реалізації інвестиційного проекту. Високий рівень зв'язку з комерційним ризиком. Висока залежність від тривалості життєвого циклу проекту. Високий рівень варіативності ризику однотипних проектів. Відсутність достатньої інформаційної бази для оцінки рівня ризику. Відсутність надійних ринкових індикаторів, що використовуються для оцінки рівня ризиків. Суб'єктивність оцінки. 	<ol style="list-style-type: none"> Інтегрований характер. Високий ступінь зв'язку з коливаннями кон'юнктури інвестиційного ринку та іншими факторами зовнішнього середовища. Високий рівень залежності майбутніх результатів діяльності емітента та змінами його фінансового стану. Високий рівень варіативності за окремими видами фінансових інструментів. Широка інформаційна база оцінки. Висока кореляція рівня ризику з терміном обігу фінансових інструментів інвестування. Ризик – один з найважливіших елементів оцінки реальної вартості фінансового інструменту інвестування. Найвагоміший інструмент управління ризиком сукупного інвестиційного портфеля підприємства.

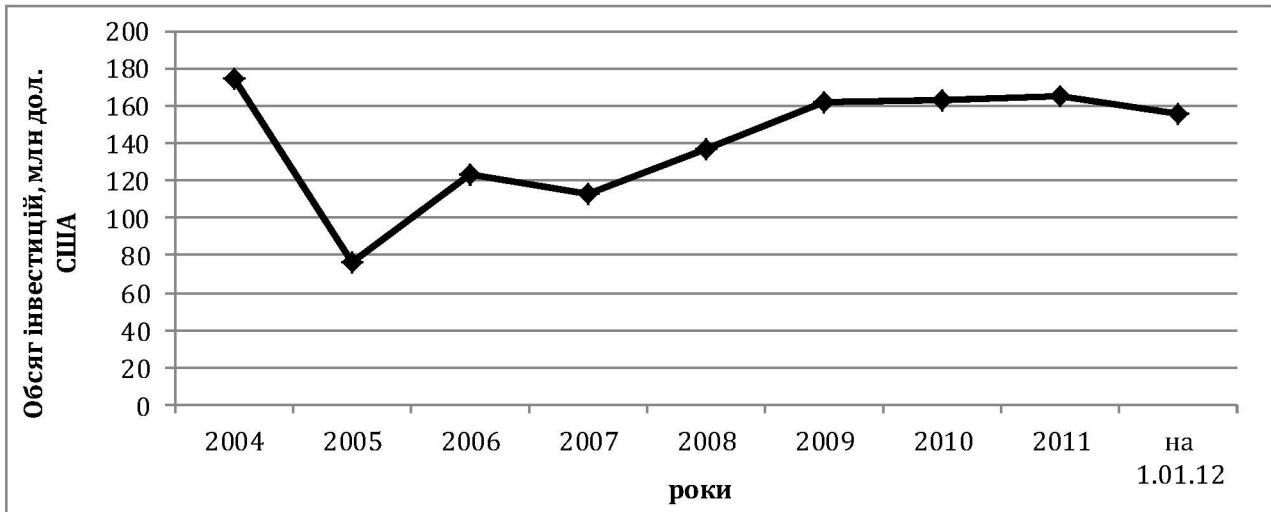

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Миколаївську область. Джерело: [2]

приємств з іноземним капіталом. Всього в області функціонує 278 підприємств з іноземним капіталом. Понад 200 спільних підприємств створено в Миколаєві: 86,4% загального обсягу прямих іноземних інвестицій сконцентровано на 25 підприємствах, які мають обсяг від 1 млн дол. США.

В області успішно реалізують інвестиційні проекти компанії: «PepsiCo», «Dyckerhoff», «СанІнБев», «Русал», «GroupeLactalis», «Bunge» та інші. Активно працюють на світових ринках і в Україні підприємства з іноземним капіталом ТОВ «Сандора», ТОВ «Морський спеціалізований порт «Ніка-Тера», ПАТ «Возко», ПрАТ «Лакталіс-Миколаїв», ТОВ «Юкрейніан Шугар Компані», ПАТ «ЮГцемент», ПП «Еліка» та інші.

Структура прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності у 2011 році наведена на рис. 2. Орієнтація іноземних інвесторів на розширення ринків збуту продукції власного виробництва достатньо чітко простежується в галузевій структурі об'єктів інвестування: станом на 1 січня 2012 року 27% загального обсягу прямих інвестицій в економіку області становлять капіталовкладення в харчову промисловість, 24% – в транспорт і зв'язок, 8% – торгівлю на внутрішньому ринку. Інвестиції в інноваційний потенціал області, який забезпечує якісний стрибок в технічному і технологічному розвитку виробничої сфери, практично відсутні.

Що стосується географічної структури залучення інвестицій, то їх найбільша частка

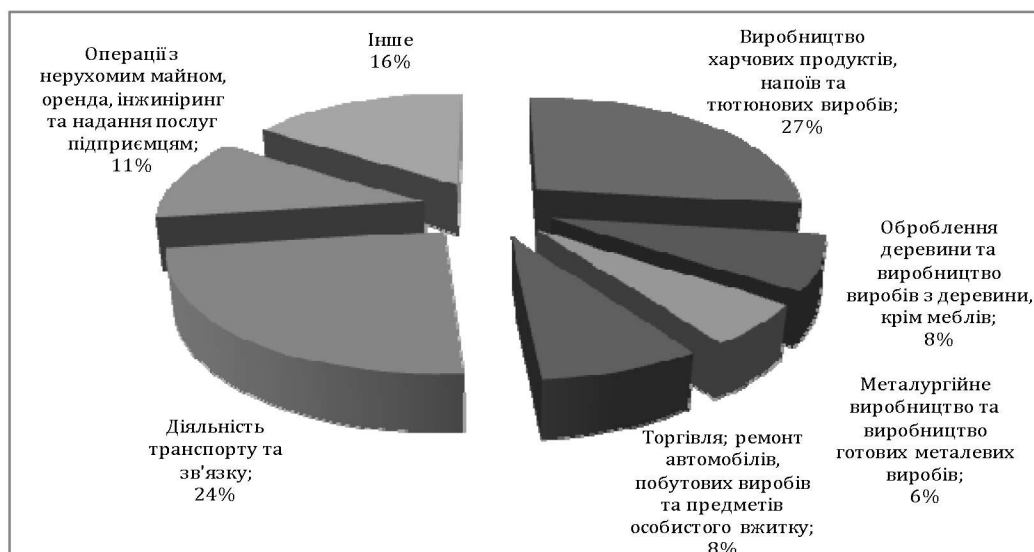

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції в економіці області за видами економічної діяльності. Джерело: [6]

надходить з країн Євросоюзу (з офшорних зон), на другому місці країни Азії, СНД і США інвестують економіку області в невеликих обсягах (рис. 3). В 2005–2011 роках інвестиції надійшли із 48 країн світу, значні обсяги вкладено партнерами з Нідерландів, Кіпру, Бельгії, Російської Федерації, Італії.

Для залучення іноземних інвесторів Миколаївською облдержадміністрацією і проводиться цілеспрямована інвестиційна політика, яка ґрунтується на принципах законності, відкритості, рівноправності та взаємної відповідальності учасників інвестиційного процесу. Робота щодо формування системного підходу у сприянні інвестиційній діяльності здійснюється облдержадміністрацією завдяки впровадженню програмно-цільового підходу та налагодженню взаємовигідного співробітництва з інвесторами і центральними органами виконавчої влади, відповідальними за реалізацію інвестиційних проектів загальнодержавного значення.

В області перспективними для інвестування вважаються морегосподарський та агропромисловий комплекси, альтернативна енергетика (використання вітрового та сонячного енергетичних потенціалів території області), виробництво будівельних матеріалів, будівництво, торгівля, транспорт, туризм та рекреація.

На території області у стадії впровадження знаходяться наступні інвестиційні проекти за участю зарубіжних інвесторів.

ТДВ «Первомайськдизельмаш» реалізує інноваційно-інвестиційний проект «Розробка та організація виробництва газових двигун-генераторних когенераційних установок з використанням альтернативних видів пального». На цей час укладено договір з італійською стороною на виготовлення двох таких установок (в якості палива – рослинна олива).

Щодо сфери розвитку морегосподарського комплексу великим іноземним інвестором транснаціональною компанією «Bunge» на території ДП «Миколаївський морський торговельний порт» завершено реалізацію одного з найбільших інвестиційних проектів області – будівництво перевантажувального зернового терміналу вартістю 100 млн дол. США.

Враховуючи значний транзитний потенціал області, облдержадміністрація проводить роботу щодо реалізації стратегічно важливого інвестиційного проекту «Спорудження мостового переходу через річку Південний Буг у м. Миколаєві», реалізація якого передбачається за рахунок залучення кредиту від Японії під державну гарантію. В рамках цього проекту 21 листопада 2011 року проведено зустріч з директором Європейського відділення департаменту Японського агентства міжнародного співробітництва (JICA) Хіромічі Мураока, під час якої обговорено результати проведених перед проектних досліджень стосовно реалізації проекту, а також обсяги та графік виконання робіт і процедуру затвердження українською стороною.

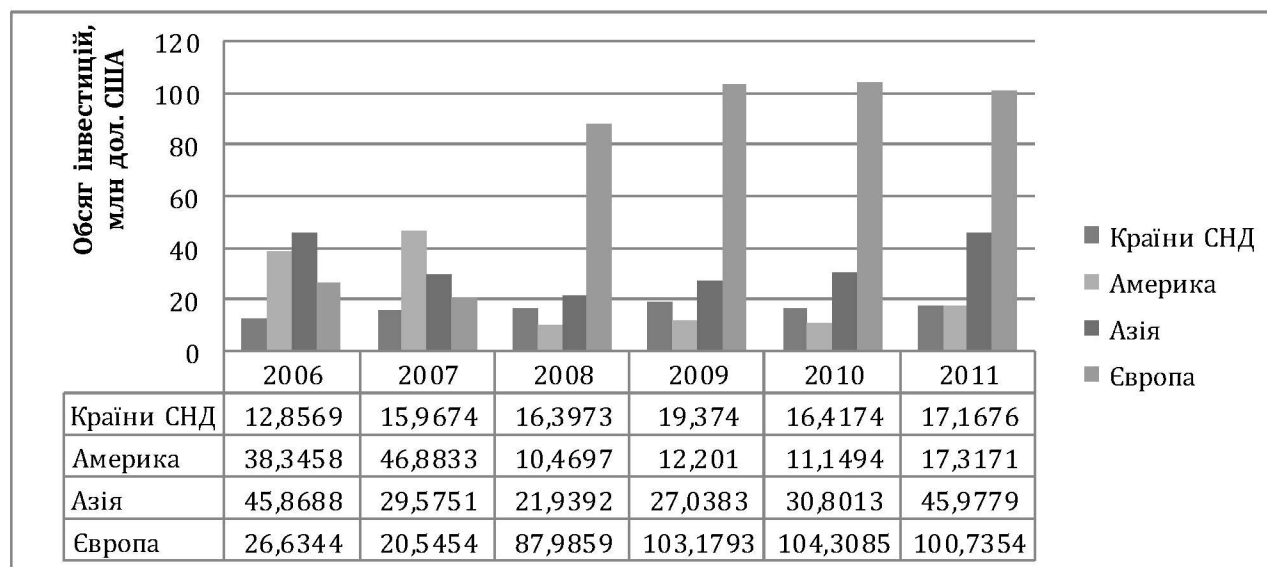

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції в економіку області країнами світу (млн дол. США). Джерело: [2]

Поряд з цим вживаються всі можливі заходи для започаткування реалізації в області масштабного інвестиційного проекту по будівництву терміналу з прийому скрапленого газу на узбережжі Чорного моря (LNG-терміналу). Для підвищення комерційної привабливості портів Бузько-Дніпровського басейну шляхом створення умов для безпечного та ефективного довантаження найбільш перспективних суден типу «Panamax» ДП «Миколаївський морський торговельний порт» планується розробити і реалізувати інфраструктурний проєкт «Ліхтеровочний морський термінал Бузько-Дніпровського басейну».

У Снігурівському районі ТОВ «Евері» проводяться узгоджувальні заходи для початку будівництва комплексу з глибокої переробки рослинної сировини. Загальна проєктна потужність комплексу – 4100 т/добу; в тому числі: 1700 – насіння соняшнику, 1200 – насіння сої, 1200 – насіння кукурудзи. Реалізація проєкту дозволить створити більше 200 нових робочих місць. Орієнтовний обсяг інвестицій по проєкту – 65 млн євро.

ПАТ «Возко» спільно з італійською фірмою «INCANTO GROUP» впроваджується проєкт по створенню спільного підприємства у м. Вознесенську з виготовлення меблів. На етапі проведення інвестиційного процесу, протягом перших 5 років, буде вкладено 41 млн грн. На першому році роботи планується створити 436 робочих місць, всього ж протягом 5 років очікується створення 1400 робочих місць.

Основною формою залучення іноземних інвестицій в Миколаївській області є спільне підприємство. Інвестиційну діяльність в умовах спільного підприємства здійснюють в основному транснаціональні корпорації. Проте прагнення корпорацій збільшувати обсяги прямих і портфельних інвестицій у країні з нестабільними політичними та економічними системами наштовхується на небезпеку втрати інвестицій через непередбачувані зміни в законодавстві чи невиконання положень нормативних актів, відсутність правонаступності в діяльності органів державної влади та управління, неочікувану поведінку місцевих партнерів. Ці фактори обумовлюють високу ризикогенність середовища бізнесу як в Україні в цілому, так і в Миколаївській області. Зокрема ризик в процесі інвестування виникає

також через коливання курсу валют, відсотків за кредит, цін, зміну політичного курсу держави, податкової системи та інших причин.

Також слід виділити проблеми, які не стимулюють залучення інвестицій в національну економіку, зокрема: деформація цінової політики, економічно не виправдана амортизаційна політика, відсутність механізму стимулювання внутрішніх коштів підприємств на саморозвиток, відсутність регіональних інвестиційних банків, недостатність захисту інвестицій від ризиків та інші [3]. Іноземний інвестор найчастіше зіштовхується з можливостями коливань ринкової вартості акцій і коливань курсу гривні стосовно національної валюти інвестора. Це в свою чергу породжує ціновий, валютний і процентний ризики.

На світовому ринку інвестицій найважливішим, поряд з фінансовим, є ризик країни. Він відображає ймовірність того, що держава не буде виконувати взяті на себе зобов'язання стосовно іноземних інвесторів.

Регіональні фактори ризику іноземного інвестування перш за все лежать в відсутності розвинутої банківської системи та обмеженості ресурсної бази. За економічним потенціалом у Миколаївській області в наявності з рекреаційні ресурси, що дозволяють розвивати туристичні та санаторно-курортні послуги та сферу відпочинку; земельні ресурси та мінеральні ресурси для будівної індустрії. Використання земельних ресурсів дає змогу розвивати лише аграрне виробництво. Певна обмеженість природних ресурсів в області та недостатньо розвинута відповідна інфраструктура не дозволяє залучати достатню кількість іноземних інвесторів в її економіку.

Висновки. Інвестування в економіку Миколаївської області розглядається іноземними інвесторами як високо ризиковане. Основними мотивами, що стримують іноземне інвестування в підприємства області, являються політичні ризики, що притаманні Україні в цілому, та фінансові ризики. Особливої актуальності проблематика інвестиційного ризик-менеджменту набуває для міжнародних корпорацій, які є основними учасниками інвестиційного процесу. Це відповідно потребує подальших наукових досліджень з метою надання практичних рекомендацій

Список використаних джерел:

1. Дишко І.Ю. Теоретичні підходи до процесу залучення прямих іноземних інвестицій / І.Ю. Дишко // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 5 (131). — С. 102 — 108.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Управління експортним потенціалом України: монографія / А. А. Мазаракі, В. В. Юхіменко, О. П. Гребельник та ін.; За заг. ред. А. А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-економ. університет, 2007. — 210 с.
4. Гурочкіна В. Підвищення ролі іноземних інвестицій у поліпшенні міжнародної виробничої спеціалізації України / В. Гурочкіна // Економіст. — 2010. — №11. — С. 36 — 42.
5. Федулова Л. Прямі іноземні інвестиції у забезпеченні технологічної модернізації виробництва: світові тенденції та проблеми в Україні / Л. Федулова // Економіст. — 2011. — №5. — С. 56 — 59.
6. Кузьмін О. Оцінка інвестиційних ризиків комплексним методом / О. Кузьмін, В. Глібчук // Економіка України. — 2008. — №10. — С. 18—22.

Рассмотрено состояние зарубежного инвестирования в предприятия Николаевской области, выявлены проблемы инвестирования и исследованы особенности рисков, сопровождающих процессы инвестирования на региональном уровне.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, регион, финансовые риски, страновые риски.

The state of foreign investment in enterprises of Mykolayiv region, identify problems and investigate the features of investment risks that accompany the investment processes at the regional level.

Keywords: foreign investment, the region, the financial risks, country risks.

УДК 657.6:658.012.4:658

А. М. УЖВА, С. Ю. АЛАБУШЕВА

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського

В. І. ВИНОГРАДЧИЙ

Міжнародний університет бізнесу та права

КОНТРОЛІНГ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В статті визначено передумови та шляхи створення системи контролінгу як засобу досягнення стратегічних та тактичних цілей, проаналізовані основні інструменти, обґрунтовано його місце та роль на підприємстві.

Ключові слова: стратегічний та оперативний контролінг, планування, бюджетування, інструменти контролінгу, цільова концепція.

Постановка проблеми. В умовах зростаючого негативного впливу світової кризи та загострення внутрішніх дестабілізуючих факторів фінансове становище багатьох українських підприємств погіршується. Так, особливої актуальності та важливості набуває проблема аналізу, планування і прогнозування фінансового стану, розробки й прийняття програми антикризового управління при загрозі банкрутства. Вирішення цієї задачі дозволяє виявити внутрішні проблеми підприємства і вжити заходи щодо недопущення зростання ризику зриву платежів, зменшенню обсягів реалізації і зростання ризику банкрутства. Це можливо тільки на підставі впорядкованої системи інформації, отриманої шляхом інтеграції традиційних методів обліку, аналізу, нормування та контролю. З ускладненням задач

з'являються нові напрями економічної діяльності, що розглядаються в межах сучасних концепцій – управлінського обліку та контролінгу.

В різних національних економіках використовуються обидва поняття як синтезований вид управлінської діяльності, орієнтований на реалізацію задекларованих цілей підприємства. Встановлено, що поняття «управлінський облік» відповідає американській школі, а «контролінг» – німецькій. Контролінг – це інформаційна система, створення якої безумовно потребує додаткових витрат, які пов'язані із залученням досвідчених фахівців, створенням системи підконтрольних показників, використанням інструментів аналізу, індивідуальними характеристиками підприємства, створенням ефективної системи зворотного зв'язку та іншими. Контролінг переводить